

OKVIRNI PROGRAM USPOSABLJANJA MLADEGA RAZISKOVALCA (MR)¹

1. OSNOVNI PODATKI

Ime in priimek mentorja:	Aleš Bučar Ručman	Evidenčna številka mentorja pri ARIS (SICRIS) :	26054
E-naslov mentorja:	ales.bucar@um.si	Tel. števil. mentorja:	031766499
Ime in priimek vodje raziskovalnega programa:	Gorazd Meško	Evidenčna številka vodje RP pri ARIS (SICRIS) :	14289
Naziv raziskovalnega programa:	Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij	Evidenčna številka RP pri ARIS (SICRIS) :	P5-0397
Članica Univerze v Mariboru (RO UM), kjer bo potekalo usposabljanje:	Fakulteta za varnostne vede	Evidenčna številka RO UM pri ARIS (SICRIS) :	0552-2131
Oznaka raziskovalnega področja po klasifikaciji ARIS :	Kriminologija in socialno delo	Raziskovalno področje po EURAXESS klasifikaciji:	Criminology

2. OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA IN CILJEV DOKTORSKE RAZISKAVE²

Izhodišče raziskovalne naloge mladega raziskovalca in njena umestitev v raziskovalni program v katerega je vključen mentor, delovna hipoteza, cilji raziskave in predvideni rezultati s poudarkom na izvirnem prispevku k znanosti:

Varnostni izzivi v sodobnih družbah se kažejo kot kompleksen preplet dejanskih varnostnih izzivov in kriminalitete, družbenih odzivov nanjo ter tudi ustvarjenih (navideznih) varnostnih tveganjih, ki pogosto vodijo v moralno paniko in (pre)stroge organizacijske, pravne in institucionalne ukrepe za zagotavljanje varnosti. Med varnostnimi tveganji in pojavi, ki pritegnejo veliko pozornost javnosti in pogosto vodijo v emocionalne odzive in penalni populizem, so nedvomno primeri

¹ Izraz *mladi raziskovalec* je zapisan v moški slovnični obliki in je uporabljen kot nevtralen za ženske in moške.

² Raziskovalni in študijski program usposabljanja morata biti skladna z vsebino raziskovalnega programa, katerega član je mentor.

medvrstniškega nasilja in nasilnih dejanj, ki jih storijo mladoletniki in otroci. Tako se v okviru programske skupine, ki se ukvarja z varnostjo v ruralnih in urbanih okoljih pojavlja potreba po sistematični analizi teh oblik kriminalitete in razumevanju, kako nanjo vplivajo različni dejavniki. Kot teoretično izhodišče raziskovanja postavljamo Bronfenbrennerjevo teorijo ekoloških sistemov, ki pokaže, da na vedenje mladostnikov vpliva niz dejavnikov na različnih nivojih družbenega sistema. V naši analizi razmer se pri odkrivanju vzrokov in možnih preventivnih pristopov **osredotočamo na eno temeljnih institucij sodobnih družb, tj. šolo.** Šola ima pri socializaciji otrok, formalnem in neformalnem družbenem nadzorstvu v lokalnih okoljih (tako ruralnih kot urbanih skupnostih) namreč osrednjo vlogo. Namen in vloga šole je večplastna, saj predstavljajo 1.) prostor, kjer prihaja do procesa učenja in posredovanja temeljnega in nujnega znanja celotni populaciji; 2.) fizični in družbeni prostor, kjer poteka sekundarna socializacija, vzgoja in učenje družbeno sprejemljivega vedenja (norm in vrednot) in s tem tudi ključne preventivne dejavnosti za preprečevanje razvoja nasilnega vedenja, in 3.) so eden ključnih ideoloških aparatov države, preko katerega se v družbi vzpostavlja in utrjuje prevladujoča ideologija.

Šole lahko delujejo kot generator družbenega življenja v soseski oziroma lokalnem okolju. Raziskave v tujini kažejo, da uspešne šole – uspešne zlasti v kontekstu zagotavljanja varnosti za učence – privabljajo nove prebivalce v svoje lokalno okolje, medtem ko šole s težavami z nasiljem postanejo vir stagnacije soseske. Šole tako vplivajo na svoje neposredno lokalno okolje, kjer so (obstaja pa tudi obratna povezava, ko lokalno okolje zaznamuje varnostne razmere v šoli). Šola in medvrstniške odnose znotraj nje obravnavamo kot bistveni element mikrosistema in vezni člen med mezosistemom (npr. sodelovanje s policijo, CSD, lokalno skupnostjo), eksosistemom (npr. vpliv množičnih medijev, sodobnih informacijsko komunikacijskih naprav, družbenih omrežij in UI na nasilje in medvrstniško nasilje v šolah) ter makrosistemom (družbene norme, kriminalitetna politika v državi, odnos do marginaliziranih skupin). Takšen pristop je zajet tudi Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2024–2028 (ReNPPZK24–28)«, (2024), ki pravi, da je medvrstniško nasilje kompleksen pojav, v katerem se odražajo številna družbena vprašanja in težave /.../ Mladostniki niso ločeni od širše družbe, zato omenjeno obliko nasilja ni mogoče obravnavati ločeno od širših družbenih vprašanj, povezanih s socialno-ekonomskim položajem družin, položajem mladih v družbi, nestrpnostjo do različnih družbenih skupin in drugimi okoliščinami ter dejavniki, ki vplivajo na mlade.« V preventivni dejavnosti raziskave potrjujejo izrazito pozitivno vlogo šolskih programov za preprečevanje nasilja pri zmanjševanju nasilja med mladimi tudi zunaj šol in v širši skupnosti. Raziskave kažejo, da je uspešno preprečevanje medvrstniškega nasilja in delo z mladostniki, ki so vključeni v ta pojav kot izvajalci ali žrtve, ključno tudi za preprečevanje izvajanje različnih odklonskih dejanj v kasnejšem življenjskem obdobju (preprečitev razvoja t.i. kriminalne kariere).

Delovna hipoteza: Šola je eden ključnih elementov družbenega mikrosistema in predstavlja povezovalni člen med različnimi organizacijami in družbenimi strukturami (družino, lokalno skupnostjo, CSD, policijo, NVO). Šola tako pomembno zmanjšuje tveganje za mladoletniško nasilje, pri čemer se učinkovitost preventivnih programov in praks razlikuje med ruralnimi in urbanih okolji zaradi različnega delovanja in narave družbenega nadzorstva, policijske dejavnosti in mehanizmov, ki so na voljo v lokalnih skupnostih.

Cilji raziskave:

- Analizirati pojavne oblike medvrstniškega nasilja in njegove značilnosti v ruralnih in urbanih okoljih ter ga umestiti v širši kontekst kriminalitete, kršitev JRM, viktimizacije in strahu pred kriminaliteto;
- Teoretično in empirično umestiti šolo v Bronfenbrennerjev ekološki model kot preventivni mehanizem;
- Preučiti sodelovanje šole z drugimi institucijami (policija, CSD, lokalna skupnost) ter identificirati oblike sodelovanja, značilne za različna okolja (ruralna in urbana).
- Analizirati preventivne dejavnosti v šolah, oceniti njihovo učinkovitost pri preprečevanju odklonskosti v lokalnem okolju;
- Ugotoviti kako so mladostniki, ki izhajajo iz marginaliziranih skupin vključeni v dinamiko medvrstniškega nasilja;
- Na podlagi ekološkega pristopa razviti model systemskega pristopa šolske preventivne dejavnosti, ki je prilagojen različnim lokalnim skupnostim (ruralnim in urbanim).

Kljub številnim raziskavam o medvrstniškem nasilju je prispevek šol k preprečevanju medvrstniškega nasilja in krepitvi varnosti v lokalnem okolju slabo raziskan. Še posebej je neraziskano preventivno delovanje šol v sodelovanju s policijo, CSD, njena družbeno nadzorstvena vloga in učinek preventivnih dejavnosti na lokalno okolje. Ključno pri tem je spoznati, kako lahko šole (vodstva šol in zaposleni) uspešno preventivno delujejo, kako lahko uspešno sodelujejo z drugimi institucijami, kje so ključne težave in izzivi obstoječega sistema in kako ga uspešno nadgraditi za učinkovito zagotavljanje varnosti v lokalnem okolju.

Izvirni znanstveni prispevek tega pristopa je v razvoju ekološkega modela za razumevanje medvrstniškega nasilja, ki šolo prvič sistematično obravnava kot ključen element v preventivnem delovanju in zagotavljanju varnosti v lokalnem okolju. Z integracijo Bronfenbrennerjeve teorije, spoznanj s področja kriminologije, sociologije, socialne pedagogike in varnostnih študij raziskava pokaže, kako šola prek formalnih in neformalnih mehanizmov družbenega nadzorstva ter sodelovanja s policijo, CSD in širšo lokalno skupnostjo vpliva na dinamiko nasilja v ruralnih in urbanih okoljih. Model razkrije, da preventivna vloga šole deluje izrazito vzgojno, pri tem presega ožek pedagoški okvir ter tako pomembno vpliva na varnostne razmere, socialno kohezijo in dolgoročno preprečevanje kriminalitete v lokalnih okoljih.

3. ŠTUDIJSKI PROGRAM

Predvideni študijski program podiplomskega študija v katerega se bo mladi raziskovalec vpisal v študijskem letu 2026/2027:

Varstvoslovje – doktorski program

4. OPIS DEL IN NALOG

Raziskovano delo z mentorjem, sodelovanje v programski skupini Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij.

5. ZAHTEVANA STOPNJA IZOBRAZBE

2. stopnja družboslovne smeri/magisterij

6. ZAHTEVANA SMER IZOBRAZBE

Družboslovna

7. KLASIUS SRV

7, sistemizacija delovnega mesta na UM H017002 - MLADI RAZISKOVALEC

8. KLASIUS P

18202, Klasius P-16: 1032

9. ZAHTEVANA ZNANJA

Kriminologija, družbeno nadzorstvo, sociologija, psihologija, raziskovalne metode, excel, MS Word, SPSS

10. ZAHTEVANI POSEBNI POGOJI

Ni zahtevanih posebnih pogojev

11. ZAHTEVANI JEZIKI

Slovenski/angleški

12. ZAHTEVANE DELOVNE IZKUŠNJE

Ne

13. PREDVIDENO PODOKTORSKO USPOSABLJANJE

Odvisno od rezultatov dela, ambicioznosti in uspešnosti mlade raziskovalke/mladega raziskovalca v času doktorskega študija.

Podpis mentorja:

E-žig ustvarjen za:

Aleš Bučar - Ručman
ales.bucar@um.si

Napredni e-žig s kvalificiranim potrdilom

Imetnik potrdila: mSign

Datum e-žiga: 03.02.2026

Potek veljavnosti potrdila: 04.04.2030

Podpis vodje raziskovalnega programa:

**GORAZD
MEŠKO**

Digitally signed by GORAZD MEŠKO
DN: C=SI, ST=Slovenija, O=UM,
organizationIdentifier=VATSI-71674705,
SN=MEŠKO, GN=GORAZD, CN=GORAZD
MEŠKO, serialNumber=2470662316036
Reason: I am approving this document
Location: MR Bučar
Date: 2026.02.02 23:25:40+05'30'
Foxit PDF Editor Version: 13.2.2

Ime in priimek dekana oz.

pooblaščen osebe³:

Kliknite ali tapnite tukaj, če želite vnesti besedilo.

Podpis dekana oz. pooblaščen osebe:

E-žig ustvarjen za:
Igor Bernik
igor.bernik@um.si

Napredni e-žig s kvalificiranim potrdilom
Imetnik potrdila: mSign
Datum e-žiga: 03.02.2026
Potek veljavnosti potrdila: 04.04.2030

Kraj in datum:

Kliknite ali tapnite tukaj, če želite
vnesti besedilo.

Kliknite ali
tapnite
tukaj, če
želite vnesti
datum.

Žig:

³ Program usposabljanja podpiše dekan članice, na kateri bo potekalo usposabljanje MR.